

Ἄβαρις, Σκύθης, που τον 6ο αι. π.Χ. γύριζε, κατά την παράδοση, από τόπο σε τόπο ως κήρυκας του θεϊκού λόγου και ως θαυματοποιός. Μεταγενέστεροι θρύλοι (κατεξοχήν δημιουργός τους ο Ηρακλείδης ο Ποντικός) περιέβαλαν τη μορφή του με μυστικιστικά χαρακτηριστικά. Έναν κατάλογο των υποθετικών έργων του βρίσκουμε στη Σούδα. Οι Πυθαγόρειοι τον θεωρούσαν έναν από τους προδρόμους τους.

Ἄβρων από τη Βατή (δήμο της Αττικής). Γραμματικός του 2ου/1ου αι. π.Χ. (?). Έγραψε ένα εξηγητικό έργο *Περὶ ἐορτῶν καὶ θυσιῶν*.

E: FGtH.

B: F. Jacoby, *Atthis*, 1949.

Ἄβρων από τη Φρυγία. Γραμματικός των χρόνων του Αυγούστου, μαθητής του Τρύφωνα από την Αλεξάνδρεια. Έζησε για ένα διάστημα στη Ρόδο, δίδαξε στη Ρώμη. Από τα έργα του για τις αντωνυμίες και τα επίθετα έχουμε σύντομα μόνο παραθέματα.

E: R. Berndt (*Berl. philol. Wochenschr.* 35, 1915).

Ἄβυδηνός. Ιστορικός. Έγραψε (ίσως στον 2ο αι. μ.Χ.) μια ιστορία των Ασυριών και Βαβυλωνίων (τη μνημονεύει ως πηγή του ο Ευσέβιος από την Καισάρεια).

E: FGtH.

Achiqar, το μυθιστόρημα του Achiqar. Συλλογή παραμυθιών, μύθων και ιστοριών από τη Βαβυλώνα, όλα τους δεμένα με τη μορφή του Achiqar, πρωθυπουργού του βασιλιά των Ασυριών Σανχερίμπ. Μεταφράστηκαν σε πολλές γλώσσες· μια ελληνική παραλλαγή βρήκε τη θέση της στον Βίο του Αισώπου· ίχνη τού μυθιστορήματος αναγνωρίζονται στην Παλαιά και την Καινή Διαθήκη. Οι μύθοι ήταν γνωστοί και στον Βάβριο.

E: → Αἰώσωπος.

M: H. Gressmann, 1926.

B: F.Y.C. Conybeare κ.ά., *The story of Ahikar*, Camb. 1913· Th. Nöldeke, *Untersuchungen zum A.-R.*, 1913· B. Meißner, *Die Märchen vom weisen A.*, 1917· A. Hausrath, *A. u. Aesop*, 1918.

Ἄγαθαρχίδης από την Κνίδα (Κνίδιος). Ιστορικός και γεωγράφος του 2ου αι. π.Χ., για ένα διάστημα προσωπικός γραμματέας του Ηρακλείδη του Λέμβου στην Αλεξάνδρεια. Από το κύριο έργο του (*Ἱστορικά*) έχουμε μόνο αποσπάσματα: 49 βιβλία περιλάμβαναν ευρωπαϊκή ιστορία, άλλα 10 ασιατική ιστορία της εποχής των διαδόχων του Αλέξανδρου. Σε καλύτερη κατάσταση μας έχει σωθεί το έργο του *Περὶ τῆς ἐρυθρᾶς θαλάσσης* (= για τον Περσικό κόλπο και τον Ινδικό ωκεανό) σε 5 βιβλία: ο Φώτιος έκανε από αυτό εκτεταμένα απανθίσματα με λεπτομερείς περιγραφές ακτῶν. Μεταξύ των άλλων έργων του, που οι τίτλοι τους μας παραδόθηκαν ενμέρει, βρίσκονταν μια επιτομή της Λύδης του Αντίμαχου του Κολοφώνιου, καθώς και λογοτεχνικές, ιστορικές και φιλοσοφικές πραγματείες (π.χ. για θαυμαστές διηγήσεις και για κλιματολογικά θέματα). Ως Περιπατητικός ο Α. πήρε κριτική θέση απέναντι στους παραδεδομένους μύθους. Στο επίπεδο του ύφους είχε πρότυπο του τον Θουκυδίδη και πολέμησε με πάθος τον ασιατισμό. Τα έργα του είχαν σαφή χαρακτηριστικά εκτεταμένης συμπληματικής δουλειάς πάνω σε παλαιότερους συγγραφείς. Τα χρησιμοποιήσαν ο Διόδωρος και ο Αρτεμίδωρος ο Εφέσιος.

E: Ιστορ. αποσπ.: FGtH· γεωγρ. αποσπ.: GGM.

M: D. Woelk, *Über das Rote Meer*, διδ. διατρ. 1966 (με σχόλια).

B: H. Leopoldi, *De A. Cnidio*, διδ. διατρ. 1892· O. Immisch, *SB Heidelb.* 1919.

Ἄγαθαρχίδης από τη Σάμο (Σάμιος). Ιστορικός, μνημονεύεται ως συγγραφέας μιας περσικής ιστορίας.

E: FGtH.

Ἄγαθαρχος από τη Σάμο (Σάμιος). Ζωγράφος του 5ου αι. π.Χ. Με παρακίνηση του Αισχύλου (ή μήπως με την ευκαιρία μιας μεταγενέστερης παράστασης κάποιου από τα έργα του;) ζωγράφησε τη σκηνή και θεωρείται, επίσης, ευρετής της σκηνογραφίας. Έγραψε ένα βιβλίο γι' αυτή την τεχνική και για τους νόμους της προοπτικής.

Άγαθήμερος. Γεωγράφος. Δεν είμαστε σε θέση να προσδιορίσουμε την εποχή που έζησε (πάντως πριν από τον Ποσειδώνιο). Έγραψε ένα εγχειρίδιο γεωγραφίας (*Γεωγραφίας ύποτύπωσης*): ξεκινώντας από παλιότερους χάρτες (του Αναξιμανδρου, του Εκαταίου κ.ά.) έδωσε τα σύννορα και τα μεγέθη επιμέρους τόπων και νησιών (στο έργο του αυτό χρησιμοποίησε συχνά τον Αρτεμίδωρο τον Εφέσιο). Το πρώτο μέρος είναι πολύτιμο, επειδή σ' αυτό ο Α. συνόψισε παλιότερο γεωγραφικό υλικό.

E: GGM.

Άγαθίας από τη Μυρίνη (Μ. Ασία: Μυριναίος), ο λεγόμενος *σχολαστικός*. Ιστορικός και ποιητής (± 536-582 μ.Χ.). Ύστερα από τις νομικές σπουδές του έζησε ως δικηγόρος στην Κωνσταντινούπολη. Έγραψε (εκτός από τις χαμένες ερωτικές ιστορίες του, τα *Δαφνιακά*) πολυάριθμα επιγράμματα, που τα περιέλαβε, μαζί με άλλα σύγχρονα και παλιότερα, σε έναν μεγάλο, οργανωμένο κατά θέματα, *Κύκλον* (επιτύμβια, σκαπτικά, ερωτικά επιγράμματα· μεταξύ των αφιερωματικών επιγραμμάτων υπάρχουν και επιγράμματα με χριστιανική επίδραση). Με την ίδια αρχή κατάταξης δημιούργησε γύρω στα 900 ο Κωνσταντίνος Κεφαλάς τη δική του συλλογή επιγραμμάτων, στην οποία συμπεριέλαβε περίπου 100 ποιήματα του Α. (→ *Παλατινή Ανθολογία*)· αυτά, χάρη στην κομψότητα της στιχουργίας και την εκφραστική τους δύναμη, ανήκαν στα καλύτερα ποιητικά δημιουργήματα της εποχής τους. – Το ιστορικό έργο του Α. σε 5 βιβλία (*Περί τής Τουστινιανού βασιλείας*) κάλυπτε τα έτη 522-558 (δεν ολοκληρώθηκε) και αποτελούσε συνέχεια του έργου του Προκόπιου. Ο Α. στηρίχθηκε σε πληροφορίες αυτοπτών μαρτύρων και σε περσικά Χρονικά, του λείπει όμως η ικανότητα να βλέπει με κριτικό μάτι από απόσταση τα πράγματα. Το πλούσιο σε εικόνες ποιητικό του ύφος ήταν προσανατολισμένο – αρχαιότροπα – προς τον Ηρόδοτο και τον Θουκυδίδη.

E: Επιγράμμ.: AnthGr.: ιστορ. έργα: HGM· R. Keydell, 1967· S. Costanza, Messina 1969· J. D. C. Frendo, Berlin 1975 (με αγγλ. μτφ.).

B: O. Veh, *Der Gesch.schreiber A. v. M.* (Jahresber. Gymn. Bayreuth), 1953· A. Cameron, A., Οξφ. 1970.

Άγαθίνος, Κλαύδιος, από τη Σπάρτη. Γιατρός

του 1ου αι. μ.Χ., μαθητής του Αθηναίου από την Αττάλεια (από την πνευματική σχολή του οποίου και προήλθε ως διακεκριμένο μέλος), καθώς και του στωικού φιλοσόφου L. Annaeus Cornutus. Για να γεφυρώσει τις έριδες ανάμεσα στις διάφορες ιατρικές θεωρίες, ίδρυσε μια εκλεκτική σχολή, από την οποία προήλθαν και διακρίθηκαν ο μαθητής του Αρχιγένης από την Απάμεια και ο γιατρός Ηρόδοτος. Ο Α. έγραψε για την υδροθεραπεία, τον πυρετό και τον σφυγμό.

E: K. Kalbfleisch, 1901.

Άγαθοκλής. Μουσικός, μαθητής του Πυθαγόρα, δίδαξε γύρω στο 500 π.Χ. στην Αθήνα. Μαθητές του θεωρούνται ο Δάμωνας και ίσως και ο Πίνδαρος.

Άγαθοκλής. Κωμικός ποιητής, που ανέβασε στην Αθήνα στον 2ο αι. π.Χ. την κωμωδία *Όμνοια*.

Άγαθοκλής από την Κύζικο (Προποντίδα: Κυζικηνός). Ιστορικός του 3ου αι. π.Χ. Έγραψε σε ιωνική γλώσσα την ιστορία της ιδιαίτερης πατρίδας του.

E: FGtH.

Άγαθοσθένης. Μνημονεύται επανειλημμένα ως συγγραφέας μιας παραδοξογραφίας (1ου αι. μ.Χ.). Ίσως πρέπει να ταυτιστεί με τον ιστορικό Αγλαοσθένη.

Άγάθων. Τραγικός ποιητής, γεννήθηκε μεταξύ του 448 και 446 π.Χ. στην Αθήνα, πέθανε γύρω στο 400 στην Πέλλα (Μακεδονία): οι χρονολογίες της ζωής του είναι αβέβαιες, επειδή συνάγονται μόνο από περιγραφές της εποχής του (του Πλάτωνα και του Αριστοφάνη). Νέος ακόμη ο Α. σύχναζε, ως εξαιρετικά προικισμένος μαθητής, στους κύκλους των σοφιστών (Πρωταγόρα, Πρόδικου, Ιππία, Γοργία): ήταν φίλος του Πανσανία και είχε γνωριμία με τον Σωκράτη. Στα Λήνια του 416 π.Χ. κέρδισε την πρώτη του νίκη σε τραγικό αγώνα· η νίκη αυτή υπήρξε ύστερα η αφορμή για μια γιορτή στο σπίτι του, που έμεινε περιφημη χάρη στο *Συμπόσιο* του Πλάτωνα. Κάπου μεταξύ του 411 και του 408 ο Α. πήγε, όπως πριν από αυτόν ο Ευριπίδης, στην αυλή του βασιλιά Αρχέλαου στην Πέλλα της

Μακεδονίας, όπου και πέθανε μεταξύ 405 και 400.

Ενοχέσει με τις αβέβαιες αυτές χρονολογίες ο Πλάτωνας και ο Αριστοφάνης μας μεταδίδουν πλήθος χαρακτηριστικές λεπτομέρειες, που είναι βέβαια διαφωτιστικές, όχι όμως πάντοτε ιστορικά φερέγγυες. Ο Πλάτωνας μας παρουσιάζει την εκλεκτή πνευματική συντροφιά που γιορτάζει στο σπίτι του πλούσιου Α.· ανάμεσα στους εγκωμιαστικούς λόγους για τον Έρωτα που εκφωνούνται από τους παρόντες, ο πέμπτος προέρχεται από τον οικοδεσπότη· με αυτόν τον παραφορτωμένο με γοργίγια λεκτικά και ηχητικά σχήματα λόγο θέλησε ασφαλώς ο Πλάτωνας να χαρακτηρίσει το ύφος του Α.· το πνευματικό επίπεδο αυτού του λόγου εμφανίζεται περίεργα χαμηλό, ιδίως καθώς πλαισιώνεται από τους αριστουργηματικούς λόγους του Αριστοφάνη και του Σωκράτη. Αν μέσω του λόγου αυτού υπήρχε η πρόθεση να γίνει υπαινιγμός ότι ο Α. ήταν συγγραφέας και πεζών έργων, μένει ένα ερώτημα· μάλλον φαίνεται πως ο Πλάτωνας υποδεικνύει εδώ πως η καινούργια τότε μορφή του διθυράμβου είχε ασκήσει μεγάλη επιρροή στον Α. Πραγματικά ο Α. ήταν ο πρώτος ποιητής που έφερε στην τραγωδία κάτι από τη μαγεία του γοργίγιου τεχνικού λόγου. – Ο Αριστοφάνης χρησιμοποίησε μια σκηνή των *Θεσμοφοριαζουσών* του για να κοροϊδέψει τη ματαιόδοξη ωραιοπάθεια του Α., τον κοσμικό σνομπισμό του και τη γυναικωτή του φύση· μαζί με τον Ευριπίδη ο Α. εκπροσωπεί στη σκηνή αυτή την ομάδα των καινούργιων ποιητών, εναντίον των οποίων, κυρίως εναντίον της επιτήδευσής τους, ο Αριστοφάνης έδειξε συχνά την έχθρα του. Ωστόσο στους *Βατράχους* του, γύρω στο 405, όταν ο Α. δεν έμενε πια στην Αθήνα, ο Αριστοφάνης, κρίνοντας τους ποιητές που ζούσαν ακόμη, μιλάει με φιλική θερμότητα για τον Α.

Από τα θεατρικά έργα του Α. μάς είναι γνωστοί 6 τίτλοι· οι πέντε είναι του γνωστού παραδοσιακού τύπου: *Αερόπη*, *Άλκμεων*, *Μυσοί*, *Τήλεφος*, *Θυέστης*. Για την έκτη τραγωδία μάς βεβαιώνει ο Αριστοτέλης πως το θέμα και τα πρόσωπα ήταν εφευρήματα του ποιητή· η φράση του ωστόσο (*Ποιητική*, 9) δεν μας δίνει στηρίγματα για άλλες σκέψεις, τη στιγμή που ούτε η ακριβής μορφή του τίτλου δεν μπορεί πια να αναγνωρισθεί (*Άνθεύς* ή *Άνθος* = λουλούδι). Μας έχουν παραδοθεί κάπου 50 στίχοι σε 32 αποσπάσματα. Το ύφος του Α. εντυπωσίαζε

τους συγχρόνους του με τους μουσικούς νεοτερισμούς του, που προκάλεσαν την ειρωνεία του Αριστοφάνη· ο Α. έφερε το χρώμα στην (διατονική ως τότε) μουσική· ο απαλός ήχος του αυλού στις συνθέσεις του Α. έγινε παροιμιώδης. Τα χορικά του αυτονομήθηκαν σε τέτοιο σημείο που, παρέμβλητα στην ουσία μεταξύ των επεισοδίων (*εμβόλιμα*), μπορούσαν εύκολα και να αφαιρεθούν. Κυρίως κατηγορήθηκε από όλους γενικά το γεγονός ότι ο Α. επιβάρυνε θεματικά τα έργα του. Σε μερικές βέβαια λεπτομέρειες είχε προηγηθεί από τον Α. ο Ευριπίδης· από την άλλη μεριά γινόταν φανερή στις τραγωδίες του Α. η ισχυρή επίδραση των νέων διθυραμβοποιών, ιδίως του Τιμόθεου του Μιλήσιου. Οι νεοτερισμοί του Α. ολοφάνερα δεν δημιούργησαν σχολή· αντίθετα κατά έναν περίεργο τρόπο ο ποιητής εκπροσωπεί μαζί με τον Ευριπίδη και τον Αντιφώντα την αρχαία ελληνική τραγωδία στο *Καθαρό* του Δάντη· το όνομά του ξανάζησε σε ένα μυθιστόρημα του Wieland (1766).

E: TGF.

B: P. Lénègue, A., Παρίσι 1955.

Άγάθων από τη Σάμο (Σάμιος). Γεωγράφος, ίσως των ελληνιστικών χρόνων. Από τρία έργα του μας σώθηκαν μερικά αποσπάσματα: περιγραφή των ακτών της Μαύρης θάλασσας, Σκυθική ιστορία, λόγος για τα ποτάμια (*Περίπλους, Σκυθικά, Περί ποταμών*).

E: FGrH.

Άγάπιος. Φιλόσοφος γύρω στο 500 μ.Χ., Νεοπλατωνικός, μαθητής του Πρόκλου. Δίδαξε στην Αθήνα και προσπάθησε να ξαναεισαγάγει τη φιλοσοφία στο παραδοσιακό ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, για να αποσοβήσει με τον τρόπο αυτό την επαγγελματική της απομόνωση. Μαθητής του ήταν ο Ιωάννης ο Αυδός.

Άγίας (Άγίας) από την Τροιζήνα (Τροιζήνιος). Ποιητής του 7ου αι. π.Χ. Αναφέρεται ως ποιητής των *Νόστων*. Το παλιό αυτό έπος περιλάμβανε σε 5 βιβλία τις διηγήσεις για την περιπετειώδη επάνοδο στην πατρίδα αρκετών ηρώων του Τρωικού πολέμου. – Ένας άλλος, πολύ νεότερος, Α. φαίνεται πως ήταν συγγραφέας μιας, γραμμένης σε δωρική διάλεκτο, ιστορίας της Αργολίδας, από την οποία μας σώθηκαν αποσπάσματα.